

A MAGYAR BANKKÉRDÉS

Román szak- és közírók évek óta szívésen foglalkoznak annak a bizonyításával, hogy a kisebbségek gazdasági helyzete és ereje Romániában kedvezőbb képet mutat, mint a románságé. Legutóbb az erdélyi román és kisebbségi bankok helyzetéről olvashattunk figyelemreméltó tanulmányt*, melynek megállapításai mind a román, mind a magyar sajtót foglalkoztatták. Nincs terünk rá, hogy a tanulmány adatait részletesen ismertessük, néhány megállapítása azonban megérdemli, hogy gondolkozásra késztesen. Szerzők az 5 millió alaptőkét meghaladó tőkével dolgozó erdélyi pénzintézetek 1934–1937. évi mérlegadatait dolgozzák fel s e három év fejlődésének adataiból igyekeznek következtetéseket levonni.

Mindenekelőtt megállapítják, hogy Erdélyben az ország lakosságának, 30.7 százaléka él, 1937-ben Romá-

nia működő 863 pénzintézete közül mégis 363, vagyis 42.1 százalék esett Erdélyre. A szerzők annak tulajdonítják az erdélyi bankhálózat sűrűségét, hogy itt a bankélet sokkal régebbi multra tekint vissza, másrészt az ipar és kereskedelem, amely elsősorban veszi igénybe a bankok szolgálatait, magasabb fejlődési fokot mutat, mint az ország többi részeiben. Az erdélyi pénzintézetek 34.6 százaléka román és 65.4 százaléka kisebbségi jellegű, noha a szerzők szerint Erdély lakosságának 64 százaléka román és 36 százaléka kisebbségi**. Mivel a vizsgálat alá vett 5 millión felüli tőkével dolgozó bankok felsorolása és csoportosítása hiányzik a tanulmányból, nem tudjuk megállapítani, milyen alapon soroltak egyik vagy másik csoportba a pénzintézeteket. Mindenesetre szerzők figyelmen kívül hagyják, hogy a román bank-

---

* Sofronie Roșca – Aurel Jordăchescu: Bănci românești – bănci minoritare între anii 1934–1937. Institutul Economic Românesc, No. 162. București, 1939.

** Szerzők feltevésével szemben a hivatalos statisztika Erdélyben a románság arányát 57.6 százalékban, a kisebbségiekét 42.4 százalékban állapítja meg.

tőke Bukarestben van összpontosítva, de ezeknek a nagybankoknak fiókjai egész Erdélyt behálózák s így az erdélyi román bankok számából nem lehet a románság hitelszerzési lehetőségeire következtetéseket levonni. Szerzők a román bankszervezet elégtelenségével foglalkozva azt is megállapítják, hogy 1914-ben Erdélyben 216 román bank közölte mérlegét s ezek az Osztrák-Magyar Banktól 52 millió aranykorona visszontleszámítolási hitelt élveztek. Ma – mondja a tanulmány – Erdély és a Bánság nagy román tömegei nem tudnak bankhitelhez jutni, amelyhez pedig évtizedeken át hozzá voltak szokva. Bátran megállapíthatjuk azonban, hogy ez nemcsak román, hanem a magyar tömegekre is vonatkozik, a konverzió óta a hitellelet sehogysem tud új erőre kapni.

Az erdélyi bankok alaptőkéje 1937-ben 2.031 ezer lejt tett ki s ennek 69.5 százaléka kisebbségi tőke. A 6.014 ezer lejt kitevő kihelyezések 79.9 százaléka, a betétállománynak pedig 74.4 %-a esik a kisebbségi tankokra. Nem ilyen kedvező az arány a visszontleszámítolás terén, mert a Nemzeti Bank által nyújtott 679 milliós hitelből a kisebbségi bankok csak 45.8 százalékos arányban részesültek. Megjegyzi a tanulmány, hogy az erdélyi pénzüzetek inkább magánbankoknál számítolják le váltóikat, mint a Nemzeti Banknál, de ennek okát nem kutatja. A 3 év fejlődését vizsgálva, azt állapítja meg, hogy a román bankok aktívái ezalatt 14.1 százalékkal csökkentek, a kisebbségieké viszont 16.9 százalékos emelkedést mutatnak. A román bankok kihelyezései 1937-ben 3.7 százalékkal maradtak alatta az 1934. évi kihelyezéseknek, míg a kisebbségi bankoknál 32.2 száza-

lékkal meghaladják azt. A betétállomány mindkét csoportnál kissé visszaesett, az alaptőke pár százalékos növekedést mutat. A román hitelszervezet tehát még a normálizálódást sem tudja elérni, a kisebbségiek hitellelete ugyanakkor erőteljesen fejlődik. Mi az oka ennek? – kérdik a szerzők. Elsősorban a nemzeti államban élő kisebbségük lélektana melyet az összetartozandóság erős érzése és az egyéni vállalkozási kedv jellemez. Másrészt viszont a kisebbségek aránylag kedvezőbb anyagi helyzete.

Nagyon hasznos volna, ha magunk is rendelkeznénk hasonló módszeres adatokkal, hiszen az ilyen számok legalkalmasabbak arra, hogy újra és újra ráirányítsák figyelmünket gazdasági szervezetségünk kérdésére. Magyar bankszervezetünk pontos erejét azonban nem ismerjük s így a tanulmány reánk vonatkozó tanulságait is nehezebben vonhatjuk le. Nem volna miért tiltakoznunk megállapításai ellen, ha úgy éreznék, hogy azok minket illetnek, mert nem vádat látunk bennük, hanem a kisebbségek kultúrája, tehetsége, szorgalma, vállalkozási kedve iránti elismerést. Bizonyára a tanulmány szerzői sem kívánnak akadályt emelni a gazdasági lehetőségek egyenlősége elé s természetesnek tartják, hogy csak az egyért szorgalmától, tehetségétől függhet az, mennyire viszi a gazdasági életben. A tanulmány számai azt igyekeznek bizonyítani, hogy nemcsak jogi, de gyakorlati lehetősége is megvan annak, hogy bárki a gazdasági életben munkája és képessége szerint érvényesüljön. Nem akarjuk a kérdésnek ezt az oldalát vizsgálni, nem vitatjuk azt sem, hogy a kisebbségi bankoknál a konverziós évekhez viszonyítva bizonyos javulás állott be, azt azonban meg kell állapítanunk,

hogy ha vannak is ilyen fejlődő bankok, azok nagyobbrészt nem az erdélyi magyarság bankjai. A nagy tőkét kezelő kisebbségi pénzintézetek német vagy zsidó érdekelt-ségűek, s a magunkénak csupán mintegy 40 kis vidéki bankot s 2–3 nagyobb pénzintézetet vallhatunk. Ezeknek az erdélyi magyar pénzintézeteknek részvénytőkéje 400 millió lej körül mozog, ami az összes erdélyi bankok alap-tőkéjének csupán 20 százalékát jelenti. Az általuk kezelt *betétállomány* a maga 400 milliót alig meghaladó összegével még *kedvezőtlenebb képet mutat* gazdasági helyzetünkről, hiszen az Albina betétállománya egymagában is felülmulja, a Hermannstädter Allgemeine Sparkasse pedig erősen megközelíti azt. Ez az összeg csupán 10 százalékát jelenti az összes erdélyi bankok betétállományának, a kisebbségi bankoknál elhelyezett betéteknek pedig 14 százalékát. S ezeknek a betéteknek is 45 százaléka konverzió előtti, egyezsleges betét. Vajjon népünk takarékosági ösztöne volna hiányos – vagy egyszerűen nincs miből takarékoskodnia? A váltótárca és egyéb adósok számlája 670 millió körül van (konverziós adósok nélkül). Az Albinánál ez az összeg 400 millió, a Hermanstadternél 340 millió. Ha már az arányszámokat kutatjuk, csupán a konverziós kihelyezéseknél találunk eltolódást a magyar bankok javára: itt a magyar bankok részesedése a 20 százalékot is meghaladja, az erdélyi kisebbségi bankokhoz viszonyítva pedig 36 százalékos az arány. A mi bankjaink – társadalmi tagoltságunkból következően ez – kevésbé foglalkoztak ipari és kereskedelmi kölcsönök folyósításával, a konverzió tehát súlyosabb csapást mért rájuk, mint a többi erdélyi intézetre.

Hitelszervezetünk évek óta lassan haldoklik, a magyar betétesek támogatására hiába vár, – nincs miből. A Nemzeti Banknál leszámított új váltóik értéke csupán 10 millió lej, s talán irigykedve kellene román társaik kedvezőbb sorsát szemlélniük (az Albina a Nemzeti Banktól 76 millió lejes viszontleszámitolási hitelt élvez!), ha nem az volna a kötelességük, hogy elsősorban a magunk portája felé figyeljenek.

De figyelniük kell mindnyájunknak erre a kérdésre, ha nem akarjuk, hogy maholnap a román, német és zsidó tőke kiszolgáltatottjaivá váljunk. Tőkében erős, nemzeti feladatokkal azonosuló, közhasznú bankhálózatot szeretnénk; de népünk szegénysége, a reménytelenség saját próbálkozásainkkal szemben, régi hibák és személyi elfogultságok akadályozzák azt, hogy hitelszervezetünk valódi igényeinknek és szükségleteinknek megfelelően szerveződjék át. Kísérletek történeke a szétforgácsolt kis erők egyesítésére, egységes hitelszerzési eljárásra, de a kísérletek megtörnek az önzésen, a lokálpatriotizmuson, vagy a mélységes borulátáson. Úgy látszik, bár sokat írtunk a nemzetiségi pénzintézeteknek háború előtti tevékenységéről, mégsem igyekszünk annak tanulságait hasznosítani. Nem szabad, hogy megtevésszenek az ismertett tanulmány számadatai, mert minden önáltatás, halogatás, mulasztás megbosszulja magát. Meg kell találnunk az átalakulás külső és belső feltételeit s mások sorsán való irigykedés helyett – ha kell, a régi alapoktól eltávolodva – meg kell teremtenünk a félreérthetetlenül erdélyi magyar célokat szolgáló bankhálózatot. Mi ezt a figyelmeztetést olvastuk ebből a tanulmányból.